

Dr Gordana Macanović, spec.*

Novi Sad, Republika Srbija

Dr Milijana Žugić, spec.

Dom zdravlja Zvornik,

Bosna i Hercegovina

UDK 613.81-057.875

Pregledni članak

STUDENTI I ALKOHOL

SAŽETAK: Cilj. Cilj rada je utvrđivanje učestalosti korišćenja (i zloupotrebe alkohola), te da se preduzmu potrebne preventivne mjere da se loše navike ne usvajaju ili da se već stečene mijenjaju.

Metod. Istraživanje je dizajnirano u obliku studije presjeka na uzorku od 380 studenata. Od ukupnog broja studenata ispitanika je bilo 183 muškog pola i 197 ženskog pola.

Rezultati. Alkohol konzumira 270 studenata ili 71 %. Alkohol pod uticajem društva konzumira 140 studenata ili 51.8 %. Želju da prestane konzumirati ima 50 % studenata, a probalo je prestati samo 60 studenata ili 15.7 %. Prosječne godine početka konzumiranja alkohola nisu veće od 16 godina. Muškarci podjednako konzumiraju pivo i sva navedena pića.

Žene najčešće konzumiraju vino i to 65 studentkinja ili 48 %. Zbog sramežljivosti alkohol konzumira 150 studenata ili 55,5 %. Zbog brige ili nepritulika pije 170 studenata ili 62,9 %.

Zaključak. Na osnovu istraživanja može se zaključiti da mladi ljudi danas imaju pogrešne vrijednosti i da bi društvo trebalo ozbiljno shvatiti ovu pojavu i preduzeti aktivne mjere u sprečavanju konzumiranja alkohola, jer ovaj problem negativno utiče na zdravlje kako pojedinca tako i društva. Mjere na sprečavanju ovih loših navika moraju biti organizovane i sinhronizovane, a u njima treba da učestvuju pojedinci, porodica, obrazovne ustanove, zdravstvena služba i društvo u cjelini. Zdravstveno-vaspitni rad sa ovom posebno osjetljivom populacijom od izuzetnog je značaja, jer mlade osobe treba usmjeriti ka unapređenju zdravlja i popularizaciji zdravstvenih stilova života.

KLJUČNE RIJEČI: atudent, alkohol, zdravlje.

1. Uvod

Alkoholizam mladih ima određene specifičnosti (razlike) u poređenju sa alkoholizmom odraslih lica. Jedino se u SAD upotreba alkohola među adolescentima prati iz godine u godinu. Rezultati MTF studije ukazuju da je prekomjerna upotreba alkohola (5 ili više pića u nizu) među ispitanicima rasla od 1975. do 1979. godine kada je stigla 41 %. Na istom nivou prekomjerna upotreba alkohola održavala se do 1983. godine kada je počela da opada, i dostigla najniži nivo 1992. godine. Iako je tokom devedesetih godina upotreba svih psihoaktivnih supstanci porasla, upotreba alkohola porasla je najmanje. Prema podacima MTF studije za 2002. godinu, upotreba alkohola među adolescentima u SAD i dalje je veoma rasprostranjena. Prema rezultatima ESPAD studije za 1999. godinu 61 % adolescenata u Evropi, pilo je alkoholna pića u toku 30 dana koji su prethodili ispitivanju. U našoj sredini ima malo podataka o zastupljenosti upotrebe alkohola među mladima, a rezultate nije moguće direktno porediti sa rezultatima ostalih istraživanja. Ispitivanje provedeno među studentima Sveučilišta u Zadru tokom 2006. godine pokazalo je da su studenti relativno dobro informirana o štetnosti alkohola. Najveći broj studenata ima pozitivan stav prema alkoholu. Ispitivanje je pokazalo da se studenti s pozitivnijim stavovima češće opijaju. Zabrinjavajuća je količina alkohola koju studenti uobičajeno ispijaju. Prema vlastitoj procjeni, 32 % studenata izjavilo je, da se opije jednom ili više puta nedeljno, odnosno mjesečno, te da piju da bi se bolje osjećali i zabavili. Studenti alkohol povezuju s druženjem i zabavom, što dokazuje činjenica da 99 % studenata, koji konzumiraju alkohol to čine u društvu vršnjaka. Na pitanje mogu li se i bez alkohola dobro zabaviti, potvrdno odgovara 92 % studenata, a ipak njih 56 % konzumira alkohol na zabavama.

* gordana.macanovic@gmail.com

Studenti prve, druge, treće i četvrte godine pokazuju približno jednak odnos prema alkoholu, ali kada se u razmatranje uzmu krajnje kategorije poput „opije se jednom sedmično i češće“, rezultati ukazuju da se studenti viših godina češće opijaju od studenata nižih godina studija.

Da bi se pojava prekomjernog pijenja mladih mogla što bolje sagledati neophodno je uzeti u obzir činjenicu da je adolescencija specifičan životni period u trajanju od 11-e do 27-e godine, koji u sebe uključuje prepubertetnu, pubertetnu i postpubertetnu fazu. To je vrijeme burnih intrapsihičkih i fizioloških promjena u smjeru potpune psihičke i somatske maturacije koje su tokom ovog perioda u znatnom nesrazmjeru. Neravnomjeran razvoj i promjene koje se dešavaju na planu fizičkog, emocionalnog i socijalnog razvoja adolescenata, remete ravnotežu koja je postojala u doba latencije.

Do izražaja dolazi nestabilnost. Mlad čovjek se još uvijek ponaša kao dijete, a traži da ga tretiraju kao odraslog, dok se istovremeno osjeća nesposobnim za obaveze koje nosi zrelost. Normalne manifestacije ovog perioda poput krize originalnosti, ekscentričnosti, upadljivog oblačenja i sl. predstavljaju traganje adolescenta za svojom individualnošću. Zato se često adolescencija naziva i „krizom originalnosti“. Ovakvo stanje adolescenta čini posebno „prijemčivim“ za alkohol. Sa jedne strane „daje“ mu snagu, samopouzdanje, sigurnost, odlučnost (Petković i Bašić, 2003: 7-10). Alkohol još više potencira i fiksira sve te teškoće i onemogućuje adolescenta da ih kroz traženje i nalaženje pravog puta razriješi i odraste.

Imajući ovo u vidu smatra se da alkoholizam mladih treba posmatrati kao udvostručen (dupliran) problem i adolescencije i alkoholizma. Neki autori smatraju da u početku adolescenti nisu ni psihološki ni fizički zavisni od alkohola ali, ipak, piju i time prihvataju ponašanje koje je društveno poželjno. Specifičnosti alkoholizma mladih koje se mogu svesti pod faktore rizika su sljedeće: sklonost ka kombinovanju više vrsta alkoholnih pića ili pijenje istovremeno sa drugim psihoaktivnim supstancama, pijenje u posebnim emocionalnim stanjima (radost, bolest, neraspoloženje, tuga), ili pijenje pred donošenje važnih odluka, brzo ispijanje alkoholnih pića ili takmičenje u ispijanju što veće količine alkohola, pijenje na gladan stomak, pijenje da se utoli žeđ, pijenje u toku više dana bez pauze, pijenje u stanjima smanjenih odbrambenih snaga organizma (bolest, povreda), pijenje bez obzira ne evidentne zdravstvene, porodične, profesionalne i socijalne posljedice, pijenje protiv savjeta okoline ili liječnika kao i poslije obećanja o prestanku upotrebe alkohola, pijenje u društvu alkoholičara – pijenje radi postizanja nekog efekta (smanjenje treme, uklanjanje neraspoloženja, poboljšanje apetita...). Sve što se fenomenološki ispoljava kod mladih alkoholičara je burnije i dramatičnije nego kod starijih alkoholičara

Cilj rada jeste utvrđivanje učestalosti korišćenja (i zloupotrebe alkohola), te da se preduzmu potrebne preventivne mjere da se loše navike ne usvajaju ili da se već stečene mijenjaju.

2. Metodologija istraživanja

Istraživanje je dizajnirano u obliku studije presjeka na uzorku od 380 studenata Visoke škole za primijenjene i pravne nauke „Prometej“ u Banja Luci, a anketiranje je provedeno u školskoj 2010/2011. godini, uz odobrenje navedene ustanove. U ispitivanju je korišten Upitnik, sa zatvorenim odgovorima sa različitim varijantama od dihotomnih, preko skala rangiranja do onih kombinovanih sa otvorenim dodatnim pitanjima.

Prvi dio odnosi se na opšte podatke vezane za pol, mjesto rođenja, mjesto stanovanja studiranja i godinu studija. Drugi dio upitnika odnosi se na konzumiranje alkohola, početak konzumiranja alkohola, dužinu konzumiranja, vrstu alkoholnog pića, razlog konzumiranja alkohola i razlog prestanka.

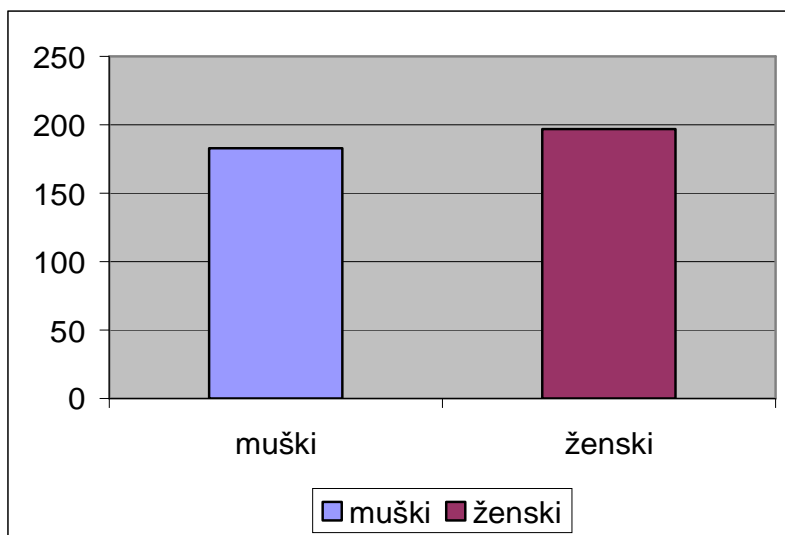
3. Rezultati

Prikaz prikupljenih podataka po datim obilježjima.

Grupisanje studenata prema polu (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela1. Raspored studenata prema polu

Pol	Broj studenata
(X)	(fi)
1	2
muški	183
ženski	197
Ukupno	380

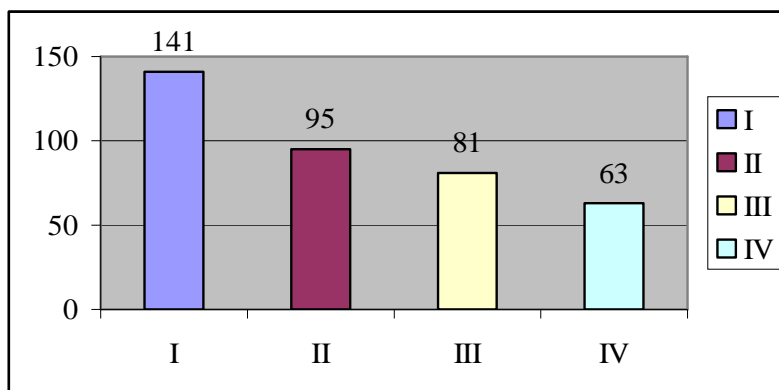


Slika1. Stubičasti dijagram frekvencija studenata prema polu

Grupisanje studenata prema godini studija (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela 2. Raspored anketiranih studenata prema godini studija

Godina studija (X)	Broj studenata (fi)
1	2
I	141
II	95
III	81
IV	63
Ukupno	380

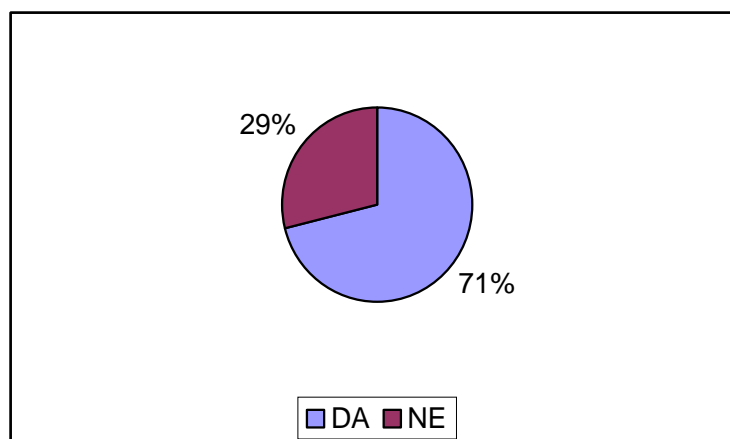


Slika 2. Stubičasti dijagram frekvencija studenata po godinama studija

Grupisanje studenata na osnovu toga da li su probali ili ne konzumirati alcohol (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela 3. Grupisanje studenata na osnovu toga da li su ili ne konzumirali alcohol

Odgovor (X)	Broj studenata (fi)
1	2
DA	270
NE	110
Ukupno	380

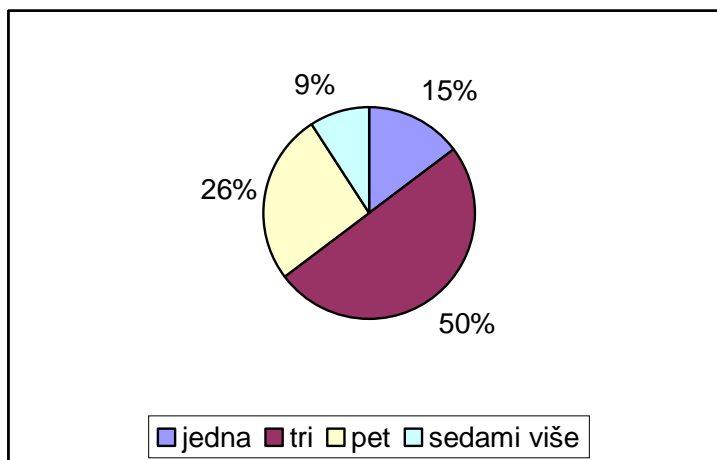


Slika 3. Kružni dijagram rasporeda studenata na osnovu toga da li su ili nisu konzumirali alcohol (Grujić i Jakovljević, 2001).

Grupisanje studenata prema dužini konzumiranja alkohola. (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 4. Raspored studenata prema dužini konzumiranja alkohola (u godinama).

Dužina	Broj studenata
(X)	(fi)
1	2
jedna	40
tri	135
pet	70
sedam i više	25
Ukupno	270

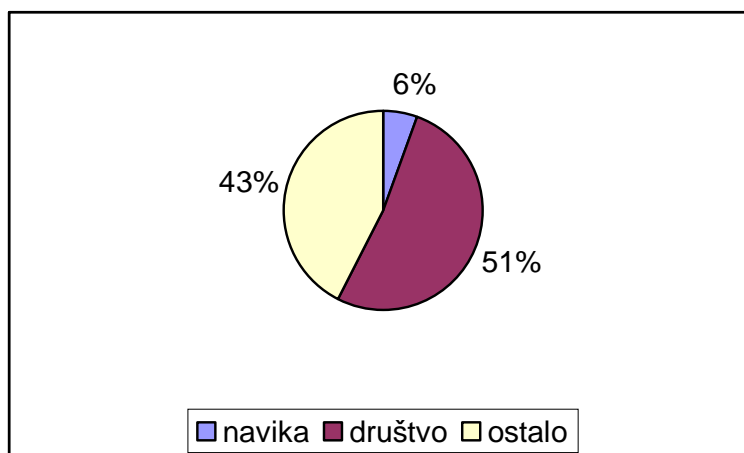


Slika 4. Kružni dijagram rasporeda studenata prema dužini konzumiranja alkohola

Grupisanje studenata na osnovu razloga zbog kog pije (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela 5. Raspored studenata na osnovu razloga zbog kog pije

Odgovor	Broj studenata
(X)	(fi)
1	2
navika	15
društvo	140
ostalo	115
Ukupno	270

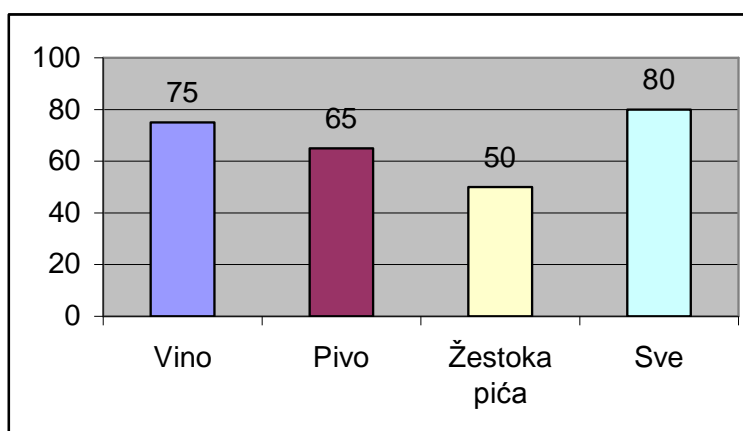


Slika 5. Kružni dijagram rasporeda studenata na osnovu razloga zbog kog pije

Grupisanje studenata prema vrsti pića koje najčešće piju (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela 6. Raspored studenata prema vrsti pića koje najčešće piju

Odgovor (X)	Broj studenata (fi)
1	2
Vino	75
Pivo	65
Žestoka pića	50
Sve	80
Ukupno	270

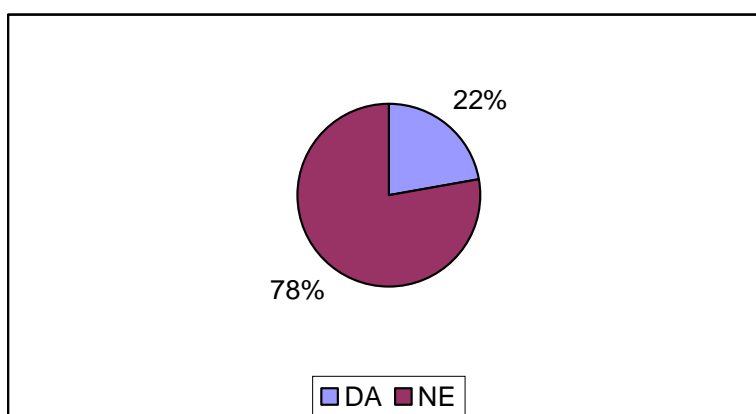


Slika 6. Stubičasti dijagram frekvencija studenata prema vrsti pića koje najčešće piju

Grupisanje studenata prema pokušaju prestanka konzumiranja alkohola (tabelarni i grafički prikaz).

Tabela 7. Raspored studenata prema pokušaju prestanka konzumiranja

Odgovor (X)	Broj studenata (fi)
1	2
DA	60
NE	210
Ukupno	270



Slika 7. Kružni dijagram rasporeda studenata prema pokušaju prestanka konzumiranja alkohola

4. Diskusija

Alkohol konzumira 270 studenata ili 71 %. Alkohol pod uticajem društva konzumira 140 studenata ili 51.8 %. Želju da prestane sa konzumiranjem alkohola ima 50 % studenata, a probalo je da prestane samo 60 studenata ili 15.7 %. Prosječne godine početka konzumiranja alkohola nisu veće od 16 godina. Muškarci podjednako konzumiraju pivo i sva navedena pića. Žene naj-

češće konzumiraju vino i to 65 studentkinja ili 48 %. Zbog sramežljivosti alkohol konzumira 150 studenata ili 55,5 %. Zbog brige ili neprilika pije 170 studenata ili 62,9 %.

Istraživanja pokazuju da štetna upotreba alkohola rezultira smrću 2,5 miliona ljudi godišnje, uzrokuje bolesti i povrede kod još većeg broja i više pogađa mlađe generacije i alkoholičare u zemljama u razvoju. Štetna upotreba alkohola ima mnoge implikacije na javno zdravlje. Približno 4 % svih smrtnih slučajeva je povezano sa alkoholom. Većina smrti povezanih sa alkoholom su uzrokovane povredama, karcinomom, kardiovaskularnim bolestima i cirozom jetre čiji je uzrok alkohol. Globalno, 6,2 % svih smrtnih slučajeva kod muškaraca su povezana sa alkoholom, u poređenju sa 1,1 % smrtnih slučajeva kod žena.

Jedan od pet ljudi u Ruskoj Federaciji i okolnim zemljama umire zahvaljujući bolestima povezanim sa alkoholom. Globalno, 320.000 mladih ljudi dobi od 15 do 29 godina umire godišnje od bolesti povezanih sa alkoholom, što čini 9 % svih smrtnih slučajeva u toj starosnoj grupi. Premalo zemalja koristi efektivne mjere za smanjenje smrtnosti, oboljevanja i povređivanja povezanih sa upotrebom alkohola. Od 1999. godine kada je SZO počela da donosi izveštaje o smernicama vezanim za alkohol, najmanje 34 zemlje su donijeli neku vrstu formalnih politika sa ciljem smanjenja upotrebe alkohola. Uglavnom su restrikcije vezane za reklamiranje alkohola i vožnju pod dejstvom alkohola, ali nema jasnih trendova koji se tiču većine preventivnih mjera. Svjetska potrošnja, prema izvještaju, u 2005. god. bila jednaka 6,13 l čistog alkohola po osobi uzrasta od 15 godina i stariji. Analiza od 2001-2005. god. ukazala je na relativno stabilnu potrošnju u zemljama Evrope, Amerike, istočnog Mediterana i zapadnog Pacifika, a povećana potrošnja je zabilježena u Africi i jugoistočnoj Aziji tokom posmatranog petogodišnjeg perioda. Uprkos velikoj raširenosti i dostupnosti, većina ljudi ne pije alkohol. Skoro polovina muškaraca i dvije trećine žena nije uopšte konzumirala alkohol u 2005. godini (WHO Report on the global tobacco epidemic, 2009: implementing smoke-free environment. Geneva: World Health Organization, 2010.). Razvijeni svijet usmjerava svoje aktivnosti na posebne grupacije stanovništva, a omladina je druga fokusna grupa, jer se smatra da se prevencijom postiže izbjegavanje prihvatanja loših navika i rizičnog ponašanja.

Prevencija alkoholizma mladih je zadatak svih društvenih struktura. Ona mora biti savremeno koncipirana i prije svega usmjerena na porodicu i školu. Škola ima veliki značaj jer može u saradnji sa porodicom i stručnjacima iz oblasti alkoholizma organizovati edukativno-preventivne aktivnosti. U svim tim aktivnostima značajno je ko, kada i kako šalje preventivne poruke. Najadekvatniji prenosioci takvih poruka su osobe kojima mladi vjeruju, sa kojima imaju dobru komunikaciju. To mogu biti vršnjaci, nastavnici, roditelji, ljekari, omiljeni sportisti i sl.

Mediji kao najmasovniji vid savremene komunikacije takođe zauzimaju značajno mjesto u donošenju odluka i izbora u vezi upotrebe alkohola. Uspješan program prevencije mora biti individualno, soci-kulturno kao i za supstancu specifičan. Individualna specifičnost u prevenciji alkoholizma mladih sastoji se u prilagođavanju program i izbora onih metoda i postupaka koji su prihvatljivi i razumljivi za mlade.

LITERATURA

- Bitton A, Raw M, Richards A, McNeill A, Rigotti NA. A comparison of four international surveys of tobacco dependence treatment provision: implications for monitoring the Framework Convention on Tobacco Control. *Addiction* 2010; 105 (12): 2184-91.
- Bokor S, Frelut ML, Vania A, Hadjiathanasiou CG, Anastasakou M, Malecka-Tendera E, et al. Prevalence of metabolic syndrome in European obese children. *Int J Pediatr Obes*. 2008; 3 (Suppl 2): 3-8.
- European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction report on the state of the drugs problem in the European Union 2001. Luxembourg: Office for Official Publications of European Communities.
- Gilman SE, Rende R, Boergers J, et al. (2009). Parental smoking and adolescent smoking initiation: an intergenerational perspective on tobacco control. *Pediatrics*. 123: 274-81.
- Grujić, V., Jakovljević, Đ. (2001). *Primena statistike u medicinskim istraživanjima*. Novi Sad: Medicinski fakultet.
- Implementation of global strategy for health for all by the year 2000. WHO. Geneva 1993.
- Kvarme LG, Haraldstad K, Helseth S, Sørnum R, Natvig GK. Associations between general self-efficacy and health-related quality of life among 12-13-year-old school children: a cross-sectional survey. *Health Qual Life Outcomes* 2009; 7: 85
- Lay, V. (1986). Kvalitet svakidašnjeg života društvenih grupa. *Revija za sociologiju*. 1 (1): 65-97.
- Lissa, I., Overpeck, MD, Ruan, JW, Due, P, Holstein BE, Hediger ML. Body mass index and overweight in adolescents in 13 European countries, Israel, and the United States. *Arch Pediatr Adolesc Med*. 2004; 158:28-33.
- National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism. Youth Drinking: Risk Factors and Consequences, Alcohol Alert, 1997 July; Available at. URL: <http://www.niaaa.nih.gov/publications/aa37.htm> Accessed March 10, 2004.
- Petković, J., Bašić, S. (2003). Socio-kulturni i medicinski pokazatelji kvaliteta života školske dece. *Acta medica Medianae*. 42 (1): 7-10.
- Rakić, D. (2002). Distribucija upotrebe duvana, alkohola i droge kod mladih. III Kongres pedijatar Srbije i Crne Gore sa međunarodnim učesćem, str. 625, Herceg Novi, 2002.
- Rončević, N., Stojadinović, A., Radovanov, D. (2001). Adolescencija: Zdravstvena zaštita. Novi Sad: Rončević, Stojadinović, Radovanov.
- Stojiljkovic, D., Haralanova, M., Nikogosian, H., et al. (2008). Prevalence of tobacco use among students aged 13-15 years in the South-Eastern Europe health network. *Am J Health Behav* 2008, 32 (4): 438-45.
- US Department of Health and Human Services. The health consequences of smoking: a report of the Surgeon General. Atlanta: US Department of Health and Human Services, CDC; 2004.
- WHO Report on the global tobacco epidemic, 2009: implementing smoke-free environment. Geneva: World Health Organization, 2010.
- WHO. Epidemiology, Statistics and Health Information. WHO Regional office for Europe. Copenhagen 1999.
- WHO. Global strategy for health for all by the year 2000. Geneva 1981.
- Zdravstveno stanje stanovništva Srbije 1986-1998. *Ishrana*. Beograd: Institut za zaštitu zdravlja Srbije, 1997.

Gordana Macanović, Specialist
Milijana Žugić, Specialist

STUDENTS AND ALCOHOL

Summary

Aim. The aim is to determine the frequency of use (and abuse of alcohol), and to take the necessary preventive measures not to adopt bad habits and to change already acquired.

Methods. The research is designed as a cross-sectional study on a sample of 380 students. Of the total number of respondents, there were 183 male and 197 females.

Results. Alcohol is consumed by 270 students or 71 %. Under the influence of society, alcohol consumes 140 students, or 51.8 %. 50 % of students have a desire to stop consuming alcohol and only 60, or 15.7 % of them had tried to stop it. The average alcohol consumption does not start at the age more than 16. Men equally consume beer and all other specified drinks.

The most often women consume wine, 65 students or 48 %. Due to shyness alcohol is consumed by 150 students or 55.5 %. 170 students or 62.9 % drink because of concern or distress.

Conclusion. Based on the study it can be concluded that young people today have the wrong values, and that society should take seriously this phenomenon and take active measures to prevent the consumption of alcohol, because this problem adversely affects the health of the individual and society as well. Measures to prevent these bad habits need to be organized and synchronized, and these should involve individuals, families, educational institutions, health services and society in total. Health and educational work with this particularly vulnerable population is of great importance because young people should be paid to improving the health and popularization of health lifestyles.

Key words. student, alcohol, health.